

C 4

Vedst.

ARKTISK INSTITUT

Kaptajn C. C. A. Gabel-Jørgensen
Næstkommanderende ved 7' Thule Expedition.
København, den 15/6 1934.

Foreløbig Beretning

o m

7' T H U L E E X P E D I T I O N 1 9 3 3

under Dr.phil. Knud Rasmussens Ledelse.

Indledning.

Det blev den 7' Thule Expedition 1933's Opgave at fortsætte, hvor Expeditionen Aaret før standsede op.

Det var Knud Rasmussens Maal paa Sydøstkysten at gennemføre en fuldstændig Kortlægning og Undersøgelse af hele Strækningen fra Kap Farvel til Scoresbysund; men han var klar over, at den manglende Strækning Umivik - Scoresbysund var vanskeligt for ikke at sige umuligt lod sig kortlægge og undersøge paa een Sommer, hvorfor det i 1933 i første Række gjaldt om at færdiggøre Strækningen fra Umivik (ca. $64^{\circ} 30'$ N. Br.) i Syd til Kangerdlugssuaq (ca. 68° N. Br.) i Nord til Forbindelse med Kaptajn Ejnar Mikkelsens Expeditionsomraade fra 1932, i anden Række kom dertil den sidste Strækning - Blosserville Kysten - indtil Scoresbysund, som han vilde rekognoscere og forberede paa en saadan Maade, at Arbejdet var lettere at gaa til senere hen.

Forinden jeg gaar over til den egentlige Rejsebetretning, vil jeg nævne Opgaverne, her gengivet i Uddrag af Knud Rasmussens meget udførlige Expeditionsplan:

- 1) Expeditionens Hovedopgave bliver Kortlægning i Forbindelse med Luftfotografering.
- 2) Inspektionstjeneste af Østkystomraadet fra Kap Farvel til Angmagssalik Norddistrikt.
- 3) Specialstudier vedrørende Østkyst-Eskimoernes aandelige Kultur, religiøse Forestillinger og Folklore.
- 4) Geologiske Undersøgelser.
- 5) Glaciologiske Undersøgelser.

- 6) Fiskeriundersøgelser.
- 7) Zoologiske Undersøgelser.
- 8) Botaniske Undersøgelser.
- 9) Skildring i Farver og Streg af Østgrønlands Natur og Folk.
- 10) Østgrønland og Østgrønlanderne gennem levende Billeder.

Til Løsning af disse mange Opgaver var der udtaget et stort Personel, ialt medfulgte 45 Danske, 1 Englænder og 4 Tyskere, og dertil kom op imod 50 Grønlandere, som stødte til Expeditionen straks efter Ankomsten til Arbejdsfeltet; det var saaledes talmæssigt langt den største Expedition, Knud Rasmussen havde at lede denne Gang.

For at gøre de forskellige Arbejdshold saa mobile samt saa uafhængige af hverandre som muligt, blev der stillet Motorbaade til Raadighed af forskellig Størrelse og Udstyr, alt efter Opgaverne.

Den samlede Flotille kom til at bestaa af: Motorskonnerten "Nordstjernen" (Inspektionsskib og Expeditionens Moderskib) og Motorkutteren "Kivioq", der begge sejlede fra København direkte til Østkysten, "Nordstjernen" medførende 4 mindre Motorbaade paa Dækket. I Grønland tilgik yderligere 1 mindre og 2 større Motorbaade (Geodætbaadene), saaledes at man ialt kom op paa 9 Fartøjer plus Luftfartøjet.

Rejserne til Grønland.

Oprejsen til Grønland fandt Sted ad mange forskellige Veje, hele syv, idet Geodæterne og Flyveren i forskellige Hold maatte rejse i Forvejen til Holstensborg, Julianehaab og Ivigtut for at klargøre, og derfra skulde der sejles Syd om Kap Farvel op langs Østkysten til Samlingsstedet ved Kolonien Angmagssalik, hvor Mødet med

"Nordstjernen" og "Kivioq" skulde finde Sted.

Den 8' og 23' April afrejste Geodætholdenes Baadførere som Expeditionens Fortrop, der skulde op for at klargøre Baadene, og den 24' Maj og den 16' Juni fulgte de 4 Geodæter og 2 af Flyvergruppen med Luftfartøjet til henholdsvis Julianehaab og Ivigtut.

"Kivioq" afsejlede fra København den 22' Juni og endelig "Nordstjernen" med Hovedparten af Expeditionen og med Knud Rasmussen selv om Bord den 24' Juni, begge via Færøerne, Island mod Angmagssalik, og dermed var den 7' Thule Expedition 1933 sat an.

Jeg skal nu kort gøre Rede for Begivenhederne indtil alle Arbejdsforholdene er samlet paa Østkysten, og begynder da med Geodætholdene.

Det var Meningen, at disse skulde være sat af i Julianehaab, men Storisen forhindrede dette, saaledes at Holdet maatte følge med saa langt nordpaa som til Godthaab, hvor Landsætning fandt Sted den 4' Juni.

Geodætbaaden "Andræ", ført af Søminemester Janus Sørensen, der havde hentet Baaden i Vinterhiet i Holstensborg, var paa sin Sydtur til Julianehaab ogsaa blevet stoppet af Isen (udfor Frederikshaab), hvorpaa den blev beordret tilbage til Godthaab. Her gik saa de fire Geodæter om Bord i "Andræ", medtagende hvad Baaden kunde stoppes med af Opmaalingsmateriel, og da Isen imens var slækket noget af, lykkedes det efter velgennemført Sejlads den 14' Juni at naa Julianehaab.

Her ventede Søløjtnant Wittrup Hansen med den anden Geodætbaad "Dagmar", men grundet paa en Del Motorvanskeligheder ved denne Baad kunde man desværre ikke fortsætte videre straks, men blev tvunget til et nyt ufrivilligt Ophold, der dog af Geodæterne benyttedes til forskellige geodætiske Arbejder, deriblandt Kortlægninger af Julianehaab.

haabsfjords-Omraadet.

Den 30' Juni kunde Østkystrejsen endelig startes. Turen gik over Nanortalik, hvor man tog de grønlandske Expeditionsmedlemmer om Bord, til Frederiksdal, hvor den gamle Storfanger Christian Poulsen ogsaa denne Gang sluttede sig til Expeditionen som Kendt-Mand, og derfra gik Turen videre til Udstedet Augpilagtoq, hvorfra fortsattes gennem Prins Christians Sund, der trods Ismasserne udenfor og i Modsætning til Aaret forud viste sig saa godt som isfrit og derfor ogsaa meget let at passere.

I det skønneste Sommervejr kom man ud til Østkysten og satte straks Kursen mod Lindenowfjorden, gennem ret aaben Is. Det spændende var nu Mødet med de to Expeditionsmedlemmer fra 1932 Emil Rasmussen og Knud Østergaard, der som Fangstmænd skulde overvintre ved Narssaq i Tuteins Hytte. Da man ikke tidligere paa Aaret havde kunnet komme i Forbindelse med de to Fangstmænd, var vi forberedt paa lidt af hvert, men lykkeligvis var alt gaaet godt, det var blot Isen, der havde forhindret dem i at give Livstegn fra sig, og glade over Befrielsen pakkede de deres Ransler, lukkede Stationen og fulgte med videre nordover for ogsaa denne Sommer at deltage i Expeditionen.

Man kom imidlertid ikke langt, idet Isen pakkede, hvorfor man søgte Ly i Nanuseq Fjorden, som Isen meget snart lukkede helt for. Det blev desværre til et langt Ophold. Geodæterne udnyttede Tiden til at supplere Kortlægningen paa Stedet, alt mens man foretog stadige Isrekognosceringer, og endelig den 12' Juli lykkedes det at slippe tilbage til Lindenowfjorden, hvor der var mere Albuerum, og hvor Maalearbejdet blev fortsat, men først den 16' Juli slækkede Isen saa meget, at Befrielsens Time slog, og nu havde man igen Heldet med sig, saaledes at det gik strygende indtil Skjoldungen, hvor man traf "Kivioq", der fra

Angmagssalik var nede med et Benzindepot til Brug for vore Flyvere paa Overflyvningsturen fra Ivigtut til Angmagssalik.

Sammen fulgtes nu de tre Baade gennem Storisen nordover, i Begyndelsen i megen svær Is senere gik det lettere og endelig den 21' Juli tidligt om Morgenens naaede Flotillen velbeholden Angmagssalik.

Forinden var "Nordstjernen" ankommen dertil den 12' Juli og "Kivioq" den 13' Juli, begge efter gode og hurtige Rejser, og da Luftfartøjet - som det sidste Fartøj - indtraf den 22' Juli, var dermed hele Expeditionen samlet for Paabegyndelsen af Sommerens Arbejder.

Arbejdsfeltet strakte sig som allerede tidligere nævnt fra Umivik til Kangerdlugssuaq; ja oprindelig kun til Angmagssalik Norddistrikt, idet man ikke var sikker paa at kunne færdigbehandle mere; hvad der lykkedes derudover, var ren Gevinst, men fra alle Deltagernes Side blev der sat alt ind paa at naa helt frem til Kangerdlugssuaq, hvilket ogsaa lykkedes, og kun Sommerens meget ugunstige Vejr hindrede os i at naa endnu længere frem.

Midt i Arbejdsfeltet ligger det egentlige Angmagssalik Distrikt kendetegnet ved sit Virvar af høje, spidstakkede Fjælde og Fjældkæder, gennemskaarne af dybe, smalle Sunde og Fjorde, endende i dybe Dale eller vældige Bræer - et fuldkomment alpint Landskab.

Saavel Nord som Syd for Angmagssalik Omraadet skifter Terrainet ganske Karakter.

I Syd finder vi de lave, bløde Former. Indlandsisen gaar oftest helt ned til Kysten, og foran den ligger en ret aaben Skærgaard, lav, øde og ganske blottet for Vegetation.

Kysten mod Nord er derimod ret høj. Fjældene staar her som en Mur langs Havet, og Indlandsisen naar tæt

ud til Kysten, der her er ganske aaben uden dækkende Skærgaard og uden Havne at søge Ly i, en Kyst som Dr. Knud Rasmussen omtalte som en af de barskeste, han nogensinde havde været ude for.

De forskellige Arbejdshold spredes nu herfra ud over hele Terrainet. Der maales, flyves, sejles, indsamles og filmes. I en kort Beretning vil det ikke være mulig at følge hver enkelt Hold, her skal derfor kun nævnes de vigtigste Rejser og Resultaterne, og der vil i det følgende blive redegjort for Løsningen af de enkelte Opgaver i den Rækkefølge, som er nævnt i Indberetningen.

K o r t l æ g n i n g e n .

Som Aaret forud blev Kortlægningsarbejderne ledet af Geodæten, Kaptajn Gabel-Jørgensen, der denne Gang bistod af Flyverne Søløjtnant I E. Rasmussen og Søløjtnant I S. Grønbech samt af følgende Personel fra Geodætisk Institut: Officiant Th. Pedersen, Topografassistent Chr. Larsson samt Englænderen Ingeniør M. Spender, de to sidstnævnte var Kartografer paa Kaptajn Ejnar Mikkelsens Expedition 1932.

a. Punktbestemmelserne.

Det har været Kortlægningsholdenes Opgave at foretage de omfattende Punktbestemmelser, der skal til for at fastlægge de forskellige Luftbilleder.

Østkystarbejderne:

Arbejdet var lagt saaledes an, at man i alle Stationer, naar Vejret tillod det, foretog en fuldstændig astronomisk Stedbestemmelse omfattende Bredde, Længde og Azimuth, alt ved Maalinger til Solen.

Det lykkedes i Sommerens Løb at faa stedbestedt ialt 30 Stationer og yderligere at faa maalt Azimuth i 26 andre Punkter, og i Tilknytning til dette faste Net af Sta-

tioner er der bygget et Punktsystem op, der danner en uafbrudt og stærkt sammenhængende Polygonlinie langs hele Kysten fra Lindenowfjord til Kangerdlugssuaq.

Ialt er taget Opstilling i 94 Stationer, hvorfra er indmaalt en Del Kyststrækninger ved lodret Basis, og ved Hjælp af den særlige Basismetode op mod 2700 Punkter til Brug ved Styringen af Luftbillederne, og yderligere er der med Foto-Teodolit optaget ca. 400 terrestriske Stereogrammer.

Under Maalinger har der været dannet to Arbejdshold: Gabel-Jørgensen - Spender med M/B. "Andræ" og Pedersen - Larsson med M/B. "Dagmar", hvert Hold suppleret med indtil 4 Grønlændere.

Andræ-Holdet har haft den sydlige Del af Omraadet, Dagmar-Holdet den nordlige Del, og det lykkedes at opnaa den ønskede Tilslutning med 7' Thule Expeditions 1932-Maalinger ved Umivik og med Einar Mikkelsen Expeditionens Maalinger ved Kangerdlugssuaq. Den 15' og den 19' September kunde de to Geodætbaade efter velgennemført Arbejde forlade Angmagssalik for sydgaaende, og det var da Meningen paa Nedrejsen at foretage nogle supplerende Maalinger og ekstra fotogrammetriske Optagelser i forrige Aars Terrain. Det stormfulde og regnfulde Vejr lagde imidlertid store Hindringer ivejen, saaledes at Programmet maatte indskrænkes; men det lykkedes at gennemføre de vigtigste Maalinger, og sammen stod de to Baade den 29' September ind gennem Prins Christians Sund og ankom Dagen efter til Nanortalik og endelig den 3' Oktober til Julianehaab, og dermed var Rejsen endt.

Søminemester Janus Sørensen førte nu "Andræ" tilbage til Holstensborg, hvortil han ankom den 16' Oktober efter at have udført en Rekordrejse for Motorbaade i Grønland, baade ved som den første samme Sommer at have

sejlet Strækningen Jakobshavn - Angmagssalik og ved ialt en Sommer at have udsejlet en Distance paa 5250 Sømil eller saa langt som fra København til Afrikas Sydspids.

Vestkystarbejderne.

Der er udført en fotogrammetrisk Kortlægning af Kolonien Julianehaab i Maalestok 1:10000 samt foretaget Kortlægning af den ydre Del af Julianehaabsfjorden, en Kortlægning der støttes af en Del samtidig optagne fotogrammetriske Billeder, ligesom Luftfotografier fra 1932 vil kunne finde Anvendelse her.

Endelig skal lige omtales Vandstandsmaalingerne, idet der i Nanortalik blev iværksat Vandstandsmaaling i Fortsættelse af sidste Aars Maaling og i Relation til Holm og Gardes Maaling fra 1883-85, og der blev yderligere i Julianehaab foretaget Aflæsninger af Vandstandsbræt, samt inden Hjemrejsen opstillet en selvregistrerende Vandstandsmaaler (velvilligst udlånt til Expeditionen af Geografisk Selskab i London), og man vil nu forsøge at holde disse interessante Maaling i Gang uafbrudt indtil Efteraaret 1934.

Hjemrejserne fandt for Kortlægningens Personel Sted med forskellige Skibe. De fire Geodæter naaede København den 28' Oktober, Søminemester Janus Sørensen den 30' November og endelig Søløjtnant Wittrup Hansen den 10' December, idet Søløjtnanten efter Anmodning fra Dr. Knud Rasmussen sluttede sig til Filmsholdet og hjemrejste sammen med dette.

b. Luftfotograferingen, der indgik som et Led i Kortlægningen, blev ledet af Flyveren, Søløjtnant Erik Rasmussen, bistaaet af Flyveren, Søløjtnant Grønbech. Endvidere deltog Luftfotograferne, Løjtnanterne Nielsen og Jacobsen, Mekanikerne Jørgensen og Alexandersen, samt Foto-teknikeren H. C. Hansen.

Der blev ialt gennemfløjet ca. 3200 km Fotoruter planlagt af Geodætisk Institut, og det lykkedes at gennemføre Arbejdet helt op til Kap Daussy paa Blossevillekysten eller ca. 30 % mere end planlagt. Ialt er hjembragt ca. 500 fortrinlige Luftstereogrammer. Paa Grund af de særdeles ugunstige Vejrforhold lykkedes det desværre ikke at fotoflyve den sidste korte Strækning op til Scoresby Sund, man maatte her nøjes med Rekognosceringsflyvninger, hvoraf en den 22' August op til Turners Ø, en Flyvning der gav til Resultat, at d'Aunay Bugt, Knightons Bugt og Turner Sund egnede sig til Flyvebaser.

Som Moderskib for Flyverne har "Nordstjernen" fungeret, og til denne Tjeneste var Skibet velegnet. Der var god Plads under Dækket til Expeditionens store Personal og paa Dækket til Luftfartøjet, idet den agterste af de 3 Master var blevet fjernet og efterladt i Reykjavik, hvor Masten blev hentet og paasat igen paa Hjemrejsen.

Som Flyvebasis har man indskrænket sig til to Pladser nemlig: Adingat-Vigen i Angmagssalikfjorden (overfor Kungmiut) fra 29/7-16/8 og Mikisfjord fra 19/8-8/9, og begge disse Pladser har Sommeren igennem været absolut isfrie og viste sig velegnede til Start og Landing.

Luftfartøjets Oprejse til Grønland fandt Sted med Inspektionsskibet "Hvidbjørnen" (Afg. København 16' Juni). Den 4' Juli fandt Ankomsten til Ivigtut Sted, og den 23' Juli foregik Flyvningen til Angmagssalik med Mellemlanding ved Finnsbu ved Skjoldungen.

Hvad Hjemrejsen angik, saa fandt den Sted fra Mikisfjord, hvor "Hvidbjørnen" afhentede Søløjtnant Rasmussen, Mekaniker Jørgensen og Luftfartøjet den 7' September for Landsætning 2 Dage efter i Reykjavik, hvor Pakning af Maskinen fandt Sted, og hvorfra man med Rutebaad afgik til København (Ank. 21/9). Det øvrige Flyverpersonel hjemrejste med "Nordstjernen".

I n s p e k t i o n s t j e n e s t e n .

Foruden til Stationstjeneste var "Nordstjernen" af Marineministeriet blevet bemanded og udrustet som Inspektions-skib med militær Besætning og fornødne lette Armering. Skibets Fører var som tidligere nævnt Orlogskaptajn A.H.Vedel, og Thuleskipperen Kaptajn P.M.Pedersen fungerede som Islods. De to Flyverløjtnanter gjorde desuden Skibsofficerstjeneste om Bord. Ekspeditionens Radioekspert, Ingeniør P. Winther var Skibets Radiotelegrafist og ledede desuden den indre Radiotjeneste, idet baade Luftfartøjet og "Kivioq", samt "Andræ" og "Dagmar" var forsynede med moderne Sender- og Modtageranlæg. Skibets og Ekspeditionens Læge var Underlæge Poul Bentzen.

"Nordstjernens" forskellige Opgaver - Fiskeriinspektion, Moderskib for Luftfartøjet, Støtteskib for Ekspeditionen - stillede ret forskellige Fordringer til Skibets Bevægelser og Optræden. Som det primære blev valgt Hensynet til Luftfartøjet, og Skibets Tjeneste her er allerede omtalt.

Til Inspektionstjeneste viste Skibet sig desværre ikke særlig egnet, idet Motoren var for svag, saaledes at det gik ringe Fart, og yderligere viste det sig vanskeligt at manøvrere i Isen, saaledes at Issejladsen maatte indskrænkes det mest mulige. I aabent Farvand var det derimod et udmærket Søskib.

Den egentlige Fiskeriinspektionstjeneste udførtes dels af "Nordstjernen" under dens Sejlads langs Kysten, dels af Luftfartøjet ved Flyvningerne langs Yderlandet og dels ved Skibets Motorbaad, der var velegnet til at gaa ud i Isen, og paa denne sidste Maade har Orlogskaptajn Vedel saaledes to Gange undersøgt en engelsk Trawler, der søgte ind paa Territoriet.

Der befandt sig Sommeren igennem ikke helt faa Fangstskibe og Trawlere paa Kysten mellem Mikisfjord og Ser-

Se også Rapport!

milikfjord samt udfor Kangerdlugssuaq, og næsten daglig hørtes paa Radiostationen Fangstskibe ogsaa ude i Danmarksstrædet.

Om "Nordstjernens" Oprejse og Stationspladser er allerede berettet. Paa Hjemrejsen (Afgang 20/9 fra Angmagssalik) blev Reykjavik og Thorshavn anløbet, og 18/10 fandt Ankomsten Sted i København efter velgennemført Togt.

D e g e o l o g i s k e U n d e r s ø g e l s e r .

Disse er atter i Aar blevet ledet af Mag.scient.

R. Bøgvad, og Geologens Hovedopgave var en stratigrafisk og petrografisk Undersøgelse af Arbejdsfeltet. Ved Kap Gustav Holm skulde der specielt søges efter Sedimenter evt. Forsteninger. Endvidere skulde Bunden af Fjordene eftersøges for Sedimentblokke, eventuelle Mineralforekomster undersøges, og Tegn paa stedfundne Niveauforandringer efterforskes.

Den største Del af Arbejdet er udført fra smaa aabne Motorbaade af "Manne-Typen" og en Del fra Motorkutteren "Kivioq". I Tiden fra 18. Juli til 15. August blev Angmagssalik-distriktet og Kysten op til Kap Gustav Holm færdigundersøgt.

Det lykkedes at finde de af den engelske Geolog Wager paaviste Sedimenter ved Kap Gustav Holm, og der hjemføres en Del Forsteninger fra denne indtil nu sydligste kendte forsteningsførende Lokalitet paa Østgrønland.

Den 16/8 gik Magister Bøgvad om Bord i "Kivioq" og ledsagede Dr. Knud Rasmussen paa Scoresby Sund Rejsen. Der blev paa Oprejsen Lejlighed til Landgang enkelte Steder paa Kysten indtil Nualik, og paa Nedrejsen blev der blandt andet indsamlet en Del Forsteninger fra Lokaliteten paa Kap Dalton og foretaget Undersøgelser i Basalten i Nærheden af d'Aunay Bugten.

Efter Tilbagekomsten den 28. August til Mikisfjord fortsattes Undersøgelserne der og omkring Uttental Sund ef-

ter en Flyvning op til Rybergs Fjord og ind til Bunden af Kangerdlugssuaq, og først efter Ankomsten til Angmagssalik den 11. September kunde Sydterrainet besøges. I Tidsrummet 12/9 til 11/10 blev der med "Kivioq" foretaget en Undersøgelse af Kysten fra Angmagssalik til Oxefjord og hurtige Rejser til Kap Dan og Kungmiut.

Det indsamlede Materiale fra 1932 og 1933, der med Undtagelse af vanskeligt tilgængelige Steder paa Kysten og i Isfjordene omfatter Omraadet fra Kap Farvel til Kangerdlugsuaq og mindre grundigt herfra op til Kap Dalton paa Blossvillekysten, er nu under Bearbejdelse af Geologen.

Magister Bøgvad, der rejste op med "Nordstjernen", nedrejste den 10/10 med "Kivioq" til Julianehaab (ank. 15/10), hvorfra han foretog nogle Specialundersøgelser i Distriktet. Afrejsen fandt Sted fra Ivigtut den 31/10 med Ankomst til København 12/11.

De glaciologiske Undersøgelser

fandt Sted i Angmagssalik Distriktet.

Glaciologen, Mag. scient. K. Milthers foretog straks efter sin Ankomst til Angmagssalik med "Nordstjernen" (den 13/7) en Rekognosceringsrejse i Motorbaad rundt i Distriktet og udvalgte ialt 11 Gletschere til Brug ved Undersøgelserne.

Der fandtes ved denne Rekognoscering overhovedet ikke Gletschere i Fremrykning, en paatænkt Sammenligning mellem Isrande ved Gletschere i Fremrykning og saadanne i Tilbagegang kunde derfor ikke lade sig gøre, hvorfor Hovedvægten blev lagt paa den fotogrammetriske Registrering af Forandringerne ved Gletscherens Rand, hvortil benyttedes en Foto-Teodolit.

Det lykkedes at gennemføre denne Registrering af 4 egnede Gletschere, og der kan ialt tegnes Kort over 5

Gletscheres nuværende Stade, ligesom der er optaget Fotografier fra ialt 11 saakaldte "døde" Gletschere.

Alle Gletschere bar Vidnesbyrd om en Tilbagerykning af Randen gennem en længere Aarrække, og det var typisk for dem alle, at der i en Afstand af ca. 100 m foran Randen fandtes en forladt Endemoræne.

Et Forhold, der navnlig er undersøgt, er, hvorledes Morænematerialet træder ud af Smudslagene, der ligger i Isen parallelt med de saakaldte "Shierflächen". Afsmeltningen paa Gletschernes Overflade er indenfor en Periode paa 48 Dage maalt til at variere mellem 118 og 142 cm.

Rejserne rundt i Distriktet har været foretaget i en lille aaben Motorbaad (af "Mannetypen"), og Ingeniør Erik Mortensen har været Baadfører og Assistent ved Arbejdet. Hjemrejsen fandt Sted med "Nordstjernen".

Paa endnu et Omraade har 7' Thule Expedition bidraget til den glaciologiske Forskning, idet Luftfotograferingerne har givet fortræffelige Oplysninger om Indlandsisens Begrænsning og den nuværende Stand af Gletschere paa Grønlands Sydøstkyst. Der er i "Zeitschrift für Gletscherkunde" (Juli 1933) slaaet til Lyd for en systematisk Luftfotografering af Alpernes Gletschere, idet en saadan endnu ikke er foretaget. Vi har altsaa nu for Grønlands Vedkommende fremragende Billeder, saavel fra Optagelserne i 1932 som de nye og endnu bedre i 1933. Det er et stort og værdifuldt Materiale, der er indsamlet; overalt i den glaciologiske Litteratur staar Grønland jo som Hovedlandet for glaciologisk Forskning, og det er derfor af stor Betydning, at man fra dansk Side har taget den Opgave op at give eksakte Oplysninger om Forholdene i vor store Koloni.

Disse er udført af Stud.mag. Erik Bertelsen, der oprejste med "Kivioq" til Reykjavik og derfra til Angmagssalik med "Nordstjernen". Allerede paa Overfarten over Danmarksstrædet kunde Undersøgelserne paabegyndes, idet der blev foretaget en Række hydrografiske Maalinger og Indsamlinger med Ringtrawltræk.

Straks efter Ankomsten til Angmagssalik blev der først fra Jolle foretaget Indsamlinger af Fiskeyngel etc., senere fra Motorbaad Bundfauna- og Planktonundersøgelser.

I Tidsrummet 23. - 27. Juli blev "Kivioq" stillet til fuldstændig Raadighed for Fiskeriundersøgelserne. Der blev nu paa et Togt rundt Angmagssalikøen foretaget Lodninger, Hydrografering, Træk med Net og Trawl, Bundskrabning og Fiskning med Pilk, Langline, Aalevaad og Lakségarn ialt paa 11 forskellige Stationer.

Med "Kivioq" havde Fiskeriundersøgelserne den rette Baad til Formaalet, men desværre lagde mange andre Opgaver Beslag paa netop det Fartøj, saaledes at Zoologen igen maatte klare sig med en Jolle og med Standkvarter i Angmagssalik indtil 13/8 foretage Undersøgelser i Tasiusaq-Fjorden ved Kolonien.

Den 14/8 fulgte Zoologen nu med "Kivioq" paa dens Nordrejse og blev den 19/8 installeret sammen med Fisker Karl Friis, Fangstmand Knud Østergaard og 4 Grønlændere i Scoresbysund Komiteens Hus ved Uttental Sund i Kangerdlugsuaq, og fra Motorbaad og Jolle blev der foretaget en systematisk hydrografisk og zoologisk Undersøgelse af hele Sundet.

Den 29/8 vendte "Kivioq" tilbage, og alle tog med sydover; Zoologen og Fisker Friis blev sat af inde ved Kungmiut i Angmagssalikfjorden for at paabegynde Torske-

mærkningen.

Ialt blev i Fjorden mærket 156 Torsk og senere ved Kolonien 44.

Stud.mag. E. Bertelsen, der som nævnt hele Sommeren har været bistaaet af Fisker Karl Friis, hjemrejste til København med "Nordstjernen".

De zoologiske Undersøgelser.

a. Mikrofaunaen.

Her skal først omtales Mag.scient. Marie Jørgensens Undersøgelser af Jordbundens Mikrofauna.

Formaalet med disse Undersøgelser var at faa konstateret, om der paa Landjorden eksisterer lignende Dyresamfund som i Havet, og i bekræftende Fald da at studere disse nøjere, hvilket muligvis kunde lette Studiet af visse Dyreformers Indvandringsveje til Grønland, om hvilke der hersker forskellige Meninger.

Disse Undersøgelser har fundet Sted paa 3 Stationer: 1) i Kolonien Angmagssalik, der som en Station ved Yderkysten skulde svare til 2) Adingat paa tilnærmelsesvis samme geografiske Bredde, men inde i en Fjord (Angmagssalik Fjord) og 3) Mikisfjord.

Der er ialt blevet udtaget 117 Jordprøver, alle 1/100 m² store og ca. 5 cm tykke, og deraf er Mikrofaunaen udskilt ved Hjælp af Berlese-Tragte.

Det er et meget stort Materiale, der her er indsamlet, og som nu venter paa nærmere Bearbejdelse. Foreløbig kan kun siges, at Dyremængden overgaar langt, hvad man havde ventet; den er overordentlig individrig, men ret fattig paa Arter. Der er ogsaa foretaget en Del Undersøgelser og Indsamlinger i Indsøerne, hvor Faunaen derimod har vist sig meget sparsom og yderst fattig paa Arter.

Magister Marie Jørgensen op- og hjemrejste fra Reykjavik med Rutebaade. Turen fra Reykjavik til Grønland blev foretaget med "Nordstjernen", der den meste Del af Sommeren ogsaa var Magisterens Hjem, kun afbrudt af nogle kortere Undersøgelsesrejser sammen med Magistrene Milthers og Bøgvad.

b. Ornithologi.

Undersøgelserne har været foretaget af Konservator Ulrik Møhl-Hansen, der hele Sommeren har sejlet med "Kivioq" og saaledes haft den bedste Lejlighed til at faa de flest mulige Lokalteter fordelt langt Kysten, hvilket er af den største Betydning for Bedømmelsen af Fuglenes Udbredelse og Talrighed. Der er paa disse Rejser indsamlet Materiale fra Tingmiarmiut, Skjoldungen, Bernstorffs Isfjord, Inigsalik, Sermilikfjord, Angmagssalik, Kungmiut, Noalik, Mikisfjord, Kap I.A.D.Jensen, d'Aunay Bugt, Kap Dalton, Kap Hope og Scoresbysund.

Hovedvægten er lagt paa Indsamling af de mindre Land- og Vadefugle, da disse er af størst Interesse, ligesom der er tilstræbt at skaffe lange Serier af disse, hvilket er nødvendigt for Racebestemmelser.

Dernæst er der taget en Del Prøver af Maveindhold saavel af Fugle som af Pattedyr til Belysning af deres Ernæringsforhold, samt en Del Fotografier af Pattedyr og Fugle og af typiske Ynglelokaliteter for sidstnævnte. Ialt blev skindlagt 165 Fugle.

Sydøstkysten er stort set fattig paa Fuglevildt. Der er kun faa Fuglefjælde, højst med et halvt Hundrede Reder; Fuglevildtet bidrager saaledes ikke meget til Østgrønlandernes Køkken.

Derimod beretter Ornithologen om mange Sæler og Springere, hvorimod der kun blev truffet to Bjørne, der begge blev nedlagte.

I Hurry Inlet ved Scoresby Sund traf man paa en Excursion i Land en Del Moskusokser, som det lykkedes baade at fotografere og filme.

B o t a n i s k e I n d s a m l i n g e r

har fundet Sted fra det meste af Arbejdsomraadet.

Der har ikke været en speciel Botaniker med, men Magister Bøgvad, Magister Marie Jørgensen og Konservator Møhl-Hansen har paa deres Undersøgelsesrejser ikke blot holdt sig til deres eget specielle Felt, men har haft Opmærksomheden henvendt ogsaa paa andre Omraader. Magister Bøgvad har saaledes indsamlet Planter paa ialt 63 Lokalteter og hjembragte Lister over almindeligt forekommende og let kendelige Planter, der er set paa de geologiske Ture i Land. Det skal i denne Forbindelse bemærkes, at Magisteren paa sine Ture endvidere har foretaget zoologiske Indsamlinger paa ialt 61 Lokaliteter, særlig af Insekter og Edderkopper og givet en Faunaliste over alle iagttagne Dyr.

Magister Marie Jørgensen har foruden almindelig Indsamling af Planter som særlig Opgave søgt efter Potentilla-Arter samt undersøgt, hvorvidt cassiope tetragona fandtes paa de højere Fjældtoppe som Relikt, hvilket viste sig at være Tilfældet. Ialt er indsamlet ca. 100 Arter af Planter.

Konservator Møhl-Hansen endelig hjembringer fra sine mange Rejser med "Kivioq" en Del Oplysninger om Plantevæksten og har endvidere taget en Del gode Plantefotografier.

Forberedelserne til den 7' Thule Expedition 1933 var vanskelige. Det var Dr. Knud Rasmussens Ønske ikke blot at spænde over saa stort et Omraade som muligt, men ogsaa at gøre Undersøgelserne baade mangeartede og grundige, hvilket maatte medføre et stort Opbud af saavel Personel som Materiel.

Selv om mange Mænd og mange Institutioner denne Gang som før gerne sluttede op bag Knud Rasmussen, saa var dog alt ikke klaret dermed. Hele den økonomiske Basis skulde bringes i Orden; der skulde skaffes Fartøjer, og de enkelte Opgaver skulde bringes til at passe ind i hverandre. Disse mange og betydningsfulde Forarbejder har Knud Rasmussen selvsagt ikke kunnet udføre alene; til Hjælp her har han haft Stationen Thules Kontor med Overretssagfører Rudolf Sand i Spidsen. En lang Tid under Knud Rasmussens Sygdom - en haardnakket Influenza - og under hans Rejse mod Syd overtog Overretssagføreren alene Forhandlingerne med Statens Repræsentanter, de forskellige Fonds og Expeditionens Deltagere, ligesom Kontoret naturligtvis før, under og efter Expeditionen paa alle Maader har medvirket til Forberedelserne, idet det har besørget Arbejdet med Korrespondance, Bogholderi og Ordningen af Indkøb og hele Expeditionens forretningsmæssige og økonomiske Organisation. Disse Forberedelsernes Dage blev derfor de allervanskeligste og allervigtigste. Knud Rasmussen var selv forrest i Arbejdet her. Uger igennem gik han fra Forhandling til Forhandling, og takket være hele sin blændende Energi, sin Forhandlings-evne og sin glødende Tro paa, at alt tilsidst vilde lykkes, saa førtes Kampen til Ende med Sejr.

Særligt vanskeligt var det at skaffe det rette Expeditionsskib, Danmark er jo ikke rig paa Ishavsskibe,

men tilsidst blev valgt den tremastede Motorskonnert "Nordstjernen", stillet til Raadighed for Expeditionen af Skibsræder A. P. Møller og af Marineministeriet bemanded og udrustet som Inspektionsskib med Orlogskaptajn A. H. Vedel som Chef.

Store Vanskeligheder var der ogsaa med Filmen, men her traadte A/S "Palladium" hjælpende til, saaledes at alle Anstrængelser tilsidst kronedes med Held.

Og saa kunde Rejserne til Grønland begynde.

Som før nævnt afrejste Knud Rasmussen fra København den 24' Juni ombord i "Nordstjernen", men efter Ankomsten til Reykjavik d. 7' Juli gik Doktoren ombord i "Kivioq" og fortsatte i den over Danmark Strædet til Angmagssalik med Ankomst den 13' Juli. Og dermed var Knud Rasmussen midt i Arbejdsfeltet og midt i Arbejdet.

Som det vil fremgaa af Expeditionsplanen, var det foruden Ledelsen følgende tre Omraader, der blev Knud Rasmussens egentlige Arbejdsfelt, for det første: Specialstudier vedrørende Østkyst-Eskimoernes aandelige Kultur, for det andet: den kunstneriske Skildring af Østgrønlands Natur og Folk i Ord, Farver, Streg, og for det tredje: den store Grønlandsfilm, altsaa Arbejder, hvor Videnskabsmanden skal gaa Haand i Haand med Kunstneren, og hvor derfor netop han var den selvskrevne.

Knud Rasmussens egen Plan for disse Arbejder var den, først at faa Filmen sat i Gang, og naar det var lykkedes, saa at tage fat dels paa Indsamlingen af Sagnene, og dels paa Rejserne for ved Selvsyn at lære Landet at kende helt til Scoresby Sund, for saa til Slut at vende tilbage til Filmen igen.

I store Træk blev denne Plan ogsaa fulgt. De mange Vanskeligheder med at faa Filmen sat i Gang og senere, da ugunstigt Vejr kom til, med at faa Filmen gjort fær-

dig i den knapt tilmaalte Tid, bevirkede dog, at Knud Rasmussen i længere Perioder end oprindelig tænkt maatte slaa sig ned ved Filmslejren for at støtte og fremme Arbejdet her, men fik saa samtidig Tid til, foruden det omfattende Arbejde med Ledelsen af saa stor en Expedition, at paabegynde et Samarbejde med den grønlandske Kunstner og Sagnfortæller, Overkateket Karl Andreassen (Kârale), i hvem Knud Rasmussen fik en trofast og uvurderlig Medarbejder ikke blot ved det folkløristiske Arbejde men ogsaa ved Filmen.

Dette Samarbejde med Kârale var til dyb Glæde for Knud Rasmussen Sommeren igennem, og det var Meningen at fortsætte hjemme i Danmark, idet Kârale fulgte med hjem for baade i Tekst og Tegninger at give sit Bidrag til Knud Rasmussens paatænkte Fortsættelse af Udgivelsen af de østgrønlandske Sagn.

Til den saa overordentligt krævende kunstneriske Skildring i Streg og Farver af Natur og Folk var som Medhjælper blevet udvalgt Kunstmaler Ernst Hansen, der ogsaa deltog i Expeditionen Aaret forud, og som før har berejst store Dele af Vestgrønland helt op til Thule.

Ernst Hansen oprejste (og hjemrejste) med "Nordstjernen" og slog sig ned dels i Kolonien, dels i Sermikfjorden, ligesom han foretog adskillige mindre Rejser i Distriktet og har hjembragt en righoldig og ypperlig Studiesamling, hvorefter nu de endelige Kompositioner skal udarbejdes.

Forinden jeg gaar over til en Omtale af Filmen, skal jeg kort berette om

Som allerede nævnt var det Knud Rasmussens Ønske at lære hele Østkysten at kende, og der blev derfor planlagt en Rejse med "Kivioq" fra Angmagssalik til Scoresby Sund og Retur, en Rejse som kom til at tjene mange Formaål.

For det første ønskede man en Stationsbaad i Scoresby Sund til Brug for Flyverne ved Luftfotograferingen af Kysten fra d'Aunay Bugt til Scoresby Sund.

Dernæst skulde der til Filmen bruges en Del Jagtbilleder, helst Bjørnebilleder, hvorfor den ene af Filmens to Fotografer, Fanck-Operatøren Walter Traut samt et Par af Distriktets dygtigste Fangere medfulgte. Endelig deltog Geologen Mag. R. Bøgvad og Ornitologen, Konservator Møhl-Hansen i Rejsen, og naar dertil kom Islodsen, Thuleskipperen Kaptajn Peder M. Pedersen, var "Kivioq" fuldlastet, idet der alt i alt var 12 Mand om Bord. I Uddrag af Føreren, Kaptajnløjtnant Tegners Dagbog fik Rejsen nu følgende Forløb.

Afrejsen fandt Sted den 14' August fra Angmagssalik, og Turen gik via Sermiligaaq, Lakefjord - hvor Watkin Expeditionen besøgte - Kap Gustav Holm til Kangerdlugssuaq og Mikisfjord. Den 18' August ankom ogsaa "Nordstjernen" og "Dagmar" til den sidstnævnte Fjord, saaledes at en stor Del af Expeditionen igen var samlet, denne Gang dog kun for et meget kort Møde.

Dagen efter - den 19' August - fortsatte "Kivioq" nordover i fint Vand næsten uden Is op langs den baade berømte og berygtede Blossevillekyst. Den 20' August om Eftermiddagen passeredes det franske Undersøgelsesskib "Pourquoi Pas", og om Aftenen samme Dag traf man endelig Bjørn - og endda hele to. Det lykkedes at faa gennemført de ønskede Filmsoptagelser efter en spændende Nats "Holden

fast" ved Bjørnene, og endelig Natten mellem 21' og 22' August sejlede "Kivioq" i det skønneste Vejr over Scoresbysunds Munding med Kurs mod Kolonien. Der var meget Is i Fjorden og saa meget ved selve Kolonien, at man maatte søge ind i Hurry Inlet for at faa en isfri Landingsplads for Luftfartøjet.

Grundet paa Uheld ved Telegraferingen glippede imidlertid Forbindelsen med "Nordstjernen", og man mistede derved Chancen for at faa den nordlige Del af Blossevillekysten fotofløjet.

I Ventetiden lykkedes det at faa optaget levende Billeder af en stor Flok Moskusokser, men mange Dage kunde man ikke vente paa Luftfartøjet, saa den 25' August sattes Kursen igen sydover efter et kort Besøg i selve Kolonien.

Den 26' August om Formiddagen naaede man til Kap Dalton, hvor Knud Rasmussen inspicerede Amdrups Hus - der fandtes helt i Orden - samtidig med at Geologen og Ornitologen gik i Gang med deres Undersøgelser og Indsamlinger. Om Eftermiddagen fortsattes til d'Aunay Bugt, hvor man ankrede op for Natten og for det meste af Dagen den 27' paa Grund af surt Blæse- og Regnvejr.

Den 28' var man atter tilbage i Mikisfjord, og den 30' fortsattes sydover til Uttental-Sund for at afhente Biologerne med Hjælpere og derfra til Tiparpik i Angmagssalikdistriktet, hvor Filmsekspektionen befandt sig, og dermed var Rejsen langs Blossevillekysten endt, og Knud Rasmussen kunde igen kaste sig ind i Arbejdet med Filmen. Hvad angaar Expeditionens øvrige Arbejder paa Blossevillekysten, saa er Kortlægningsflyvningerne allerede nævnt, og blandt Rekognosceringsflyvningerne ogsaa nævnt den, der gik fra Mikisfjord til Turners Ø, og som konstaterede, at d'Aunay Bugt, Knightons Bugt og Turners Sund egnede sig til Flyvebaser. Kendskabet til Blossevillekysten er jo

gammelt, den 7' Thule Expedition havde den Oplevelse at berejse den igen netop i Hundredaaret efter de Blosseville-Expeditionen, der helt forsvandt i Ødemarken, men som dog forinden havde faaet afgivet de første Rids af en Del af Kysten. Det første samlede Billede af Yderkysten fik vi imidlertid langt senere, nemlig gennem Amdrups ypperligt gennemførte Baadexpedition: 1898-1900, og yderligere fortræffelige Oplysninger, Kortlægninger og Undersøgelser har Ejnar Mikkelsen fremskaffet gennem Ekspeditionen 1932. For disse Expeditioners Vedkommende har Kortlægningen naturligvis kun kunnet omfatte selve Yderkysten, om noget Indblik i Terrainet bagved har der ikke kunnet være Tale.

Det er den 7' Thule Expeditions Indsats paa denne Kyst gennem Rekognosceringsflyvninger og Kortlægningsflyvninger at have bidraget til at løfte Sløret for de vældige Vidder og mægtige Fjældkæder - hvoriblandt Grønlands højeste Fjæld - mellem Yderkyst og Indlandsis, hvilken sidste paa denne Strækning ligger langt længere tilbage, end man hidtil har antaget.

- - - - -

Forinden jeg gaar over til Omtale af Filmen, skal jeg lige omtale to Begivenheder, der blev store Oplevelser for Expeditionen. Det var først Mødet med General Balbos store Lufteskadre i Reykjavik, der var en af Mellemstationerne paa den store Verdensflyvning fra Rom til Chicago. To store Expeditioners Veje krydsede her hinanden, og det var Knud Rasmussen, der var Luft-Armadaens Protektor for Grønland, en stor Glæde at faa hilst paa Vennen Balbo saa langt nordpaa. Den anden Begivenhed var Mødet med det berømte Flyverpar, Oberst Charles Lindbergh og Frue, der paa deres Verdensflyvning fra Amerika via Grønland til Europa ogsaa besøgte Angmagssalik nogle Gange i Begyndelsen

af August. Vi havde alle nogle meget hyggelige Dage sammen med disse to charmerende Mennesker, og det lille, pragtfulde Luftfartøj, Lindberghs Flyvninger med det i Grønland samt hans Evne til at finde rundt deroppe i Ødemarken maatte vi alle bøje os i Beundring for.

"P a l o s B r u d e f æ r d".

Allerede paa den 5' Thule Expedition tog Knud Rasmussen de levende Billeder i sin Tjeneste for hjemme i Danmark og ude i Verden at kunne levendegøre sine Rejser og for at kunne delagtiggøre os alle i de arktiske Egenes saa ejendommelige og skønne Natur og haardføre og fremmedartede Befolkning.

Paa alle Rejserne siden har Optagelsen af levende Billeder til Skildring af Rejserne været et naturligt Led i Expeditionernes Opgaver, men først gennem sin Tilknytning til Fanck-Filmen fra Umanakfjorden i 1932 faar Knud Rasmussen med Optagelsen af en Handlingsfilm at gøre, og Springet derfra til selv at være Sjælen i et saadant Foretagende var ham ikke stort, blot ønskede han en Film, der helt igennem skulde være ægte - kun med Grønlændere som medvirkende og i helt naturlige Omgivelser.

I Løbet af Vinteren 1932/33 skrev Knud Rasmussen Manuskriptet til "Palos Brudedefærd", en enkel og smuk Fortælling om to unge, dygtige grønlandske Storfangeres Kamp for at vinde Bopladsens skønne Navarana - alt i Billeder skaa-ret lige ud af Dagliglivet fra Tiden, inden Østgrønlænderne blev opdaget.

Det lykkedes Knud Rasmussen at komme i Forbindelse med den dygtige Instruktør, Dr. Dalsheim, Skaberen af Naturfilmene "Afrika kalder" og "Bali-Filmen", og det lykkedes **endvidere** at faa to af Tysklands dygtigste Fotografer, Hans

Scheib og Walter Traut, suppleret med Fotografassistent E. Wieser til at deltage, og da endelig Filmsselskabet "Palladium" traadte til med økonomisk Støtte, idet Stationen Thules Kontor gennem Overretssagfører Rudolf Sand iøvrigt overtog dels den forretningsmæssige og juridiske Organisation, og dels Financieringen udover det af "Palladium" tilskudte Beløb, saa var Rammerne for Arbejdet dermed i Orden.

Filmsholdets Rejse til Grønland fandt Sted med "Nordstjernen", og straks efter Ankomsten til Grønland blev alle Sejl sat til for at faa gennemført det store Optagelsesprogram paa de tre Maaneder, der alt i alt stod til Raadighed.

Paa en kort Rekognosceringsrejse pr. Motorbaad rundt til de nærmeste Bopladser i Dagene 25' - 27' Juli blev man klar over, hvem der skulde bruges til de forskellige Roller, og hvor Optagelserne skulde finde Sted, idet man paa Filmen skulde følge Grønlænderne baade paa deres Fangstrejser og ved Sommer- og Vinterbopladserne. Derpaa tog man fat paa Syning af Klæder til de Optrædende, Indkøb af Redskaber, Telte o.s.v., og saa kunde endelig Optagelserne paabegyndes, først ved Stedet Tasiusarsik ("Holms Plads") tæt Øst for Angmagssalik, dernæst ved Tiparpik og Kungmiut og endelig ved Angmagssalik, hvor Vinterhusbillederne er taget. Jagtoptagelserne er taget paa Rejserne til Inigsalik og Scoresbysund, den sidste Tur gav bl.a. Bjørnebillederne.

Filmsoptagelserne kom selvsagt til at præge ikke blot Expeditionens daglige Liv, men hele Angmagssalig Distriktet den Sommer. Grønlænderne var jo meget interesseret i hele Foretagendet og fulgte villigt med sammen med de mange, der maatte trommes sammen til de store Scener, og naar blot en lille Knægt skulde optræde, saa skulde jo

hele Familien inviteres med og være i Kost i Filmslejren. Det var saaledes en stor, broget og afvekslende Skare, der dagligt skulde holdes i Aande og bespises, et Arbejde der paa det bedste blev klaret op af Knud Rasmussens Sekretær, Frøken Emmy Langberg, der Sommeren igennem maatte være alle Steder paa een Gang, som Tolk, som Paaklæderske, som Husmoder, som Bopladslæge og som Hjelpeinstruktør for blot at nævne nogle af Virksomhederne. Som Assistent ved Optagelserne har endvidere medvirket Hr. Erik Nielsen, og Student A. Madsen har ført Filmens lille Motorbaad "Lone". Knud Rasmussen selv maatte jo holde for Uger igennem. Han overvaagede nøje Optagelserne og var sammen med Kârale det egentlige og uundværlige Bindeled mellem Instruktør og Optrædende. Sprogvenskelighederne var selvfølgelig store. Dr. Dalsheims Tyske oversatte Knud Rasmussen - eller Frøken Langberg - paa Vestgrønlandsk til Kârale, der atter paa Østgrønlandsk gav det videre til de Optrædende, men lidt gik der altid tabt, og under alle Omstændigheder sinkede det Arbejdet meget.

Grønlænderne fattede imidlertid forbavsende hurtigt Stykkets dybere Mening og vænnede sig i den Grad til Filmens ydre Apparat, at de kunde gennemføre deres Opgaver uden Skelen til Omgivelserne - kort sagt gaaende helt op i Rollerne.

Alt tegnede saaledes lyst for Filmen, kun eet drillede for Alvor, og det var Vejret, hvilket ogsaa en Overgang var saa slet, at man var ved at drukne i Vand i Filmslejren, men alle med Knud Rasmussen i Spidsen var enige om at holde ud, saa, trods daarligt Vejr og senere hen Knud Rasmussens Sygdom, sled man sig dog igennem og kunde endelig en Ugestid ind i Oktober melde fuldført Arbejde.

- - - - -

"Palos Brudedefærd" blev Knud Rasmussens sidste Arbejde. Det blev ham ikke forundt at se een eneste Meter Film af dette store Værk, som for første Gang vistes ved

Verdenspremierer i København den 5' Marts 1934.

Jeg tror at kunne sige, at Filmen helt igennem svarede til de store Forventninger, man havde stillet til den, den gav virkeligt et smukt og sandt Billede af de gamle Østgrønlanderes Liv, Kampe og Overtro.

Efter baade Pressens og Publikums Mening blev Filmen en virkelig Succes, saaledes at "Palos Brudfærd" vil føje sig smukt ind i Rækken af Knud Rasmussens mange store Arbejder, og det er næsten symbolsk, at hans sidste Værk blev at sætte et saa smukt Monument for det Land og det Folk, der stod hans Hjerte saa nær.

E x p e d i t i o n e n s A f s l u t n i n g .

Den første Følelse af, at nu nærmede Hjemrejsens Tid sig, fik man, da "Hvidbjørnen" den 7' September hentede Luftfartøjet i Mikisfjord for at bringe det til Reykjavik. Midt i September afgik Geodætbaadene sydover for at gøre færdigt syd for Umivik, de smaa Motorbaades Virksomhed blev indstillet, da Efteraarstormene var begyndt at sætte ind.

Den 20' September afsejlede "Nordstjernen" fra Angmagssalik, medtagende de fleste af Expeditionens Medlemmer, og tilbage blev Dr. Knud Rasmussen selv sammen med Dr. Dalsheim og de to Fotografer for at gøre Filmen færdig, ligesom Magister Bøgvad blev tilbage for at fuldende de geologiske Undersøgelser, og det var da Meningen, at Nedrejsen skulde foregaa i "Kivioq" med forventet Ankomst til Julianehaab ca. 1' Oktober samtidig med Geodætbaadene.

Det ualmindelig storm- og regnfulde Vejr i September sinkede imidlertid Arbejdet meget, og da Geodæterne den 3' Oktober kom til Julianehaab var "Kivioq" endnu ikke afgaaet fra Angmagssalik.

Nogle Dage senere kom der til Lågen i Julianehaab

haab Telegram om, at Dr. Knud Rasmussen havde været syg nogen Tid lidende af en Kødforgiftning, men Befindendet var nu godt, og Tilladelse til Nedrejse i "Kivioq" blev givet.

Filmen blev nu afsluttet, og "Kivioq" kunde endelig den 12' Oktober Kl. 0³⁰ paabegynde Nedrejsen, og be-
gunstiget af det stille Maaneskinsvejr tog Kaptajnløjtnant Tegner den raske Beslutning at sejle Dag og Nat uden Ophør med Kurs lige mod Prins Christians Sund, og den 14' Oktober tidligt om Morgenen naaede man efter en heldigt og dygtigt gennemført Sejlads dertil og fortsatte lige til Nanortalik med et ganske kort Ophold ved Augpilagtoq.

Den 15' fandt Ankomsten til Julianehaab Sted, og Dr. Knud Rasmussen kunde endelig komme under Lægebehandling.

Styrelsens Skib S/S "Hans Egede", der var for Hjemrejse med bl.a. Læge Gunnar Krogh-Lund og Sygeplejerske Frøken Nielsen ombord, blev nu telegrafisk kaldt ind til Julianehaab for Afhentning af Knud Rasmussen, der den 23' Oktober forlod Grønland - for sidste Gang.

Selve Rejsen hjem forløb godt, og den 4' November ankom "Hans Egede" til København, og trods stærk Afkræftelse fik Dr. Knud Rasmussen efter eget Ønske Lov til selv at gaa over Landgangsbroen i Land, men blot for straks at blive kørt paa Hospitalet, hvor han, som vi dengang troede, snart vilde genvinde sit Helbred igen.

Expeditionen var imidlertid dermed ikke helt slut.

For om muligt at faa optaget nogle meget ønskede og meget interessante Stormvejsbilleder fra Kap Farvel Omraadet til Illustration af Kap Farvel-Grønlændernes Kajak-kunst og Uforfærdethed blev Fotograf Traut og Søløjtnant Wittrup-Hansen efterladt i Julianehaab sammen med "Kivioq" med Besætning, der blev stillet til Raadighed til Løsning af denne meget vanskelige Opgave. Tiden dertil var kun kort, og selv om man befandt sig ved et af Verdens mest

stormpiskede Kap'er, saa skete der dog det utrolige, at man ikke fik tilstrækkeligt haardt Vejr, idet Vinden var faldet i Nord, og kun en rigtig "Piber" fra Sydvest kan sætte Himmel og Hav i et saadant Oprør, som krævedes til Optagelserne.

I Tiden den 11' - 20' November oplagdes "Kivioq" i Julianehaab. Den 26' November kunde det sidste Hold hjemrejse med S/S "Gertrud Rask" med Ankomst til København den 10' December, og dermed var den 7' Thule Expedition 1933 endt - den Expedition, som Knud Rasmussen saa træffende har kaldt: De mange Rejsers Expedition til de Tusind Bræers Land.

- - - - -

Ser man tilbage paa Sommeren, saa har den været lang og drøj at komme igennem, da Vejret har lagt saa store Hindringer i Vejen, og de sene Hjemrejser er saaledes et Udtryk for Expeditionslederens og Deltagernes stædige Vilje til ikke at give op, før Opgaverne var løste.

Paa den anden Side har Sommeren for os alle været rig og uforglemmelig, ikke blot fordi hele Programmet blev gennemført uden egentlige Uheld, men ogsaa fordi vi følte det som en saadan Glæde at arbejde under Knud Rasmussen, at vi alle fra først til sidst delte Expeditionsfolks Glæder og Sorger med straalende Humør og godt Kammeratskab.

Knud Rasmussen selv var lykkelig ved at vide alle vel hjemme igen, og han var fuld af Lovord over den Energi, den Udholdenhed og den Dygtighed, hvormed de mange Expeditionsdeltagere havde løst deres Opgaver, og han var fuld af Taknemmelighed for den store Støtte, han havde modtaget fra Staten, fra de mange Fonds, Institutioner og private Mænd, uden hvis Støtte Expeditionen aldrig var kommen i Stand.

Gabriel-Friksen.